

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНІ ЩОДО ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ В УЧНІВ СПОРТИВНО-ЮНАЦЬКИХ ШКІЛ

Андрій Лайчук,

аспірант кафедри педагогіки ЖДУ, тренер-викладач з триатлону,
м. Житомир, Україна

DOI: <https://doi.org/10.29038/2415-8143-2019-02-79-85>

Мета дослідження. У статті розглядаються особливості морально-вольових якостей при заняттях фізичною культурою і спортом дітей. проаналізовані аспекти підготовки спеціалістів у Польщі та Україні; визначено змістові характеристики готовності майбутніх тренерів-викладачів до розвитку морально-вольових якостей. **Методи дослідження.** Представлено аналіз існуючих класифікацій форм співробітництва, визначено спільні та відмінні риси. Проаналізувавши психолого-педагогічну літературу було з'ясовано, що випускники університетів та інституту фізичного виховання отримували належну теоретико-методичну підготовку до педагогічної праці у школі. Порівняльний аналіз системи підготовки вчителів фізичної культури у польських та українських ЗВО свідчить про те, що незважаючи на подібність завдань, організаційних форм, вимог щодо написання дипломних і магістерських робіт тощо у підготовці майбутніх учителів фізичної культури в кожній з цих країн існують свої особливості. **Результат.** На підставі проведених досліджень встановлено, що система підготовки вчителів фізичної культури у Польщі формувалась та вдосконалювалась на різних історичних етапах у тісному взаємозв'язку з еволюцією шкільної освіти загалом.

Ключові слова: фізична культура, мораль, воля, морально-вольові якості, тренер-викладач

Постановка проблеми. Зміни у суспільно-політичному житті Української держави вимагають докорінної перебудови процесу виховання молодого покоління. Це засвідчено Конституцією України, Законами України „Про освіту” (2017 р.), „Про фізичну культуру і спорт” (2016р.), Цільовою комплексною програмою „Фізичне виховання – здоров'я нації” (2013-2016 рр.), Концепцією фізичного виховання в системі освіти України (2012 р.).

Однією з найбільш складних і значущих у вихованні є проблема волі, в основі якої лежить свідоме спрямування людиною своєї діяльності відповідно до поставлених цілей і завдань, здатність долати перешкоди на шляху їх досягнення. До переліку основних вольових якостей відносимо: цілеспрямованість, наполегливість і завзятість, рішучість і сміливість, витримка і самовладання, ініціативність і самостійність.

У всі віки люди високо цінували такі якості людини як моральність, мораль, воля, характер. Глибокі соціально - економічні перетворення, що відбуваються в сучасному суспільстві, змушують нас розмірковувати про майбутнє України, про її молодь. В даний час зм'яті моральні орієнтири, підростаюче покоління можна звинувачувати в бездуховності, безвір'я, агресивності. Актуальність проблеми підготовка тренерів до виховання морально-вольових якостей школярів стоїть сьогодні на першому місці разом з навчальним процесом.

Тому необхідне створення умов для реалізації конституційного права громадян на заняття фізичною культурою і спортом, поліпшення показників фізичної підготовленості та здоров'я населення, залучення широких мас населення, перш за все дітей та підлітків, до систематичних занять фізичною культурою і спортом, створення ефективної системи підготовки спортсменів високого класу.

Основна мета політики держави у сфері фізичної культури – оздоровлення нації, формування здорового способу життя населення, гармонійне виховання здорового, фізично міцного покоління.

Фізична культура - складова частина загальної культури, сфера соціальної діяльності, що представляє собою сукупність духовних і матеріальних цінностей, створюваних і використовуваних суспільством з метою фізичного розвитку людини, зміцнення його здоров'я, волі і вдосконалення його рухової активності. Таким чином, для суспільства в

цілому в якості цінностей виступають здоров'я, освіти, фізична культура як складова частина загальної культури. Ці цінності і цілі знаходять своє відображення в реальних процесах розвитку та модернізації загальної та професійної освіти.

У Концепції модернізації освіти на період до 2022 року виховання визначено як «першорядний пріоритет». Найважливіші завдання виховання - формування у школярів громадянської відповідальності та правової самосвідомості, духовності і культури, ініціативи, самостійності, толерантності, здатності до успішної соціалізації в суспільстві та активної адаптації на ринку праці.

Однією з головних цілей шкільної освіти є створення і підтримка психологічних умов, що забезпечують повноцінне психічний і особистісний розвиток кожної дитини. Отже, навчально-виховний процес стає більше орієнтованим на особистість учня, його індивідуальні можливості, здібності та інтереси.

Перед закладами середньої освіти поставлено завдання підготовки відповідального громадянина, здатного самостійно оцінювати та будувати свою діяльність так, щоб відповідало інтересам оточуючих його людей. Вирішення цього завдання пов'язане з формуванням стійких моральних якостей особистості підлітка, в яких має важливу роль воля і його моральне виховання [13, с. 9]

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз вітчизняних і закордонних літературних джерел показав, що, у розробці проблеми вольових якостей та їх виховання значну роль відіграли роботи І. Д. Беха, Л.С. Виготського, А.І.Висоцького, В.А. Іваннікова, Є.П. Ільїна, К.Н. Корнілова, В.А. Крутецького, А.Ц. Пуні, П.І.Розмислова, С.М.Рівеса, П.А. Рудика, В.І. Селіванова, Б.М. Смирнова, К.Д. Ушинського, О.А. Черникової, Т.І. Шульги, С.Петрици, А.Моджаєвський, М.Рей, В.Очко, А.Олізаревський, Е.Снядецький, Г.Йордан, I.W.Atkinson, G. H. Litwin, L. H. Farber, P. Ricoeur та ін.

Втрата Польщею незалежності наприкінці XVIII століття загальмувала подальший розвиток народної освіти. Однак, прогресивні педагоги, філософи та письменники (Л. Берковський, Д. Давід, В. Гладіш, Г. Пірамович, Ц. Клосс, Ю. Ланге, Х. Кучальська, Е. Пясецький та ін.) не дивлячись на несприятливі умови, що склалися на польських землях у той історичний період у зв'язку з окупаційним режимом та обмеженням прав польського суспільства, виявляли ентузіазм, ініціативу, дбали про покращення здоров'я, фізичної підготовленості та піднесення патріотичного духу свого народу. У вас сучасний стан проблеми.

Незважаючи на проведені дослідження у цій сфері залишається багато невирішених проблем. Зокрема, немає єдиної думки стосовно психологічної структури вольових дій та їх спонукального механізму.

Аналіз спеціальної літератури та наукових досліджень дозволяє констатувати, що й до цього часу не вивчені психолого-педагогічні умови підвищення ефективності роботи вчителів загальноосвітніх шкіл з формування вольових якостей в учнів на уроках фізичної культури та в процесі позакласної роботи. Не повною мірою обґрунтовано зміст, форми і методи виховання вольових якостей підлітків у процесі занять фізичною культурою. Вимагають подальшого вивчення й питання діагностики вольових якостей, особливостей їхнього вікового становлення і залежності від біологічних та соціальних факторів.

Проаналізувавши дану проблему наявні лише в психолого-педагогічній та методичній літературі рекомендації фахівців (В.К.Вілюнас, Г.М.Гагаєва, М.Г.Озолін, В.М.Платонов, А.Ц.Пуні, А.О.Романов, Р.З.Шайхтдінов, Є.П.Щербаков та ін.) щодо виховання вольових якостей стосуються, в основному, спортивної діяльності і не охоплюють вікових аспектів.

Аналіз літератури та архівних документів щодо організації та змісту підготовки вчителів фізичної культури у трьох вищих навчальних закладах, які функціонували у Польщі, дає підстави стверджувати, що випускники Познанського, Ягеллонського університетів та Варшавського центрального інституту фізичного виховання отримували належну теоретико-методичну підготовку до педагогічної праці у школі. Тривалість навчання у цих закладах ВНЗ становила три роки. По завершенні навчання випускники, які

складали екзамени з позитивними оцінками, отримували кваліфікацію – “магістр фізичного виховання”, що надавало їм право працювати у всіх типах навчальних закладів.

Мета: провести порівняльне дослідження щодо формування морально-вольових учнів заняттях фізичною культурою в Україні та Польщі

Виклад основного матеріалу. Підготовка спеціалістів фізичного виховання у Польщі відбувалася на кожному історичному етапі з урахуванням попереднього досвіду, який використовувався при її подальшій модернізації. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури у польських навчальних закладах була зумовлена соціально-історичними, військово-політичними, економічними, загальноосвітніми та соціокультурними чинниками. Вона формувалась і вдосконалювалась у тісному взаємозв’язку з розвитком шкільної освіти загалом і це відображено у науково-методичному доробку польських вчених у цій галузі науки, які в комплексі впливали на організаційні та змістові аспекти технології підготовки педагогічних кадрів з фізичної культури для закладів середньої освіти .

Модернізація системи підготовки спеціалістів фізичного виховання та спорту у ЗВО Польщі та України, починаючи з другої половини 90-х років ХХ століття, на відміну від подібного процесу у країнах Західної Європи, відбувається у досить складних умовах трансформації суспільства від соціалізму до капіталістичного ринку. В Україні були започатковані нові освітньо-кваліфікаційні рівні в системі вищої освіти: молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр. У Польщі існує лише два рівні: ліцензіат і магістр. Однак, у зв’язку з прийняттям Україною Болонської Декларації та поступовим її входженням у західноєвропейський освітній простір існує перспектива переходу вищої освіти на двоступеневий рівень, характерний для польських освітніх закладів.

Зміст підготовки фахівців цієї галузі зумовлений, у першу чергу, характером і особливостями майбутньої професійної діяльності. Тому при підготовці необхідно враховувати всі зміни, що відбуваються у період модернізації системи фізичного виховання дітей та молоді й обумовлені реформуванням шкільної освіти у країні.

Необхідні теоретичні передумови для сприятливого формування морально-вольових якостей створюють психологічні особливості шкільного віку, на що наголошують М. І. Болдирев, Л.І. Божович, Т.В. Драгунова, А.Г. Ковальов, І.С.Кон, А.І. Кочетов, В.А. Крутецкий, А.С. Макаренко, І.Ф. Сवादковський, В.О.Сухомлинський та ін. Ними підкреслюється особлива сприйнятливність до процесу педагогічного керівництва морально-вольовим розвитком, оскільки в цьому віці вже накопичений достатній досвід моральної поведінки, пробуджується моральна потреба в самовихованні.

Процес морально-вольового виховання підлітка включає в себе формування загальнолюдських ідеалів, виховання громадянської зрілості, громадської активності, високих моральних потреб, інтересів і мотивів діяльності. На заняттях спортом, як у всіх інших сферах діяльності людини, моральні якості виступають в єдності взаємно-протилежних позитивних і негативних якостей: сміливості і страху, бажаного і можливого, стійкості і слабкості волі, інтересу і необхідності, витримки і нестриманості.

Обираючи морально-вольові якості підлітка предметом дослідження, необхідно звернути увагу, перш за все, на моральну спрямованість, моральні основи волі. Наявність такої волі забезпечує успіх активної моральної позиції особистості, що володіє здатністю ставити суспільно значимі цілі, приймати усвідомлені етичні рішення і втілювати їх у життя, незважаючи на певні труднощі.

Актуальність проблеми обумовлена тим, що у частини випускників середніх шкіл виявляються недостатньою мірою сформованими такі важливі особистісні якості, як ініціативність, витримка, самостійність, сміливість, наполегливість, дисциплінованість, колективізм [6, с. 105].

Роботи великих фізіологів І.Сеченева, Н. Введенського, І.Павлова, А.Ухтомського та їхніх учнів з достатньою повнотою розкрили механізм впливу рухів на складні життєві процеси в нашому організмі, вони виявили негативні явища, які спостерігаються при тривалому вимушеному спокої. Спокій і рух - це два антиподи (протилежності) вони визначають стан і

характер життєвих процесів в організмі, впливають на інтерактивність і особливості роботи серця, легенів, травного тракту, нервової та м'язової систем, обмін речовин.

Систематичні фізичні вправи дозволяють успішно вирішувати такі завдання, як зміцнення здоров'я, загартовування організму, всебічний фізичний розвиток і особливо розвиток витривалості, швидкості і сили, формування правильних рухових навичок, які необхідні для трудового життя, для здоров'я. Різноманітні фізичні вправи не тільки вдосконалюють фізичну підготовку учнів, а й розвивають емоційно-вольову сферу. Тому поєднання фізичних навантажень з психо-емоційним розвитком особистості - необхідна умова викладання фізичної культури на сучасному етапі. Тому при керуванні тренером-викладачем тренувальною діяльністю учнів повинно складатися з таких етапів:

- 1) упроваджувати розроблені програми та плани у практичну діяльність;
- 2) здійснювати контроль за тренувальним процесом і станом спортсменів;
- 3) проводити різноманітні відновлювальні заходи.

При здійсненні програмування тренер-викладач, виходячи із головної мети, а саме запланованого результату на змаганнях, можливостей, умов їх підготовки, аналізу результатів минулого сезону, ставить конкретні завдання на кожний етап підготовки та розробляє конкретну модель тренувального процесу. Така модель передбачає співвідношення окремих видів підготовки, обсягів і динаміку тренувальних навантажень різного характеру та спрямованості, використання різних засобів і методів у тренувальному та відновлювальному процесах [2; 4].

Вивчення досвіду організації підготовки вчителів фізичної культури в Польщі буде корисним для творчого використання його у системі підготовки спеціалістів фізичного виховання в українських ЗВО.

До деяких аспектів цього досвіду належать:

- двоступенева структура вищої освіти (ліцензіат і магістратура),
- надання майбутньому вчителю фізичної культури другої педагогічної спеціальності (біологія, географія, валеологія тощо),
- обов'язкове проведення літніх та зимових табірних зборів для студентів стаціонарної та заочної форм навчання,
- широке застосування технічних засобів навчання й комп'ютерних технологій у дидактичному процесі, можливості для використання міжнародних освітніх проектів (грантів) та ін.

Вивчення польського досвіду, а він для нас є особливо корисним, оскільки Польща є партнером України по Болонському процесу, ми розпочали з визначення тривалості навчання. Він, так само як і у нас, триває п'ять років і складається з двох ступенів – бакалавра (в Польщі ще називають ліцензіат) і магістра. Єдина різниця в тому, що у нас підготовка бакалавра триває чотири роки, а у поляків три. Але, якщо провести аналіз інших європейських навчальних закладів, то ми побачимо, що там також немає єдиної стратегії тривалості підготовки фахівців того чи іншого рівня кваліфікації.

На факультетах фізичного виховання, на відміну від польських ЗВО, нарахування балів, які складають оцінку за кредит, проводиться і за самостійну та індивідуальні роботи. Система оцінки видів діяльності студента також відрізняється. В українських ВНЗ вона формується на базі стобальної шкали, яка 40 трансформується в національну п'ятибальну і переводиться в шкалу, що відповідає стандартам Болонської системи. Аналіз предметів, які вивчаються, показав значну різницю, як у кількості так і у напрямках їх вивчення. Відповідно до вимог Болонської конвенції, обов'язковими для нарахування кредитів є курси, які мають професійну спрямованість. Ті навчальні дисципліни, які не несуть професійної спрямованості, не можуть бути оцінені, оскільки студент з цих курсів не здобуває фахової підготовки і не може рахуватись спеціалістом в даній галузі знань. Для прикладу можна навести курси соціальногуманітарного циклу, фізичне виховання, іноземна мова. Дана вимога виконується польським вузом, де в навчальному плані є три такі навчальні дисципліни – філософія, етика та соціологія. Всі інші дисципліни носять професійно-

зорієнтований характер. На відміну від польських вузів, у спеціалізованих ЗВО України цей блок становить чотирнадцять предметів. Якщо порівнювати предмети, які безпосередньо впливають на фахову підготовку, то за кількістю в польському вузі вони переважають над факультетами фізичного виховання вузів України. Для більш детальної характеристики подаємо перелік дисциплін, які вивчаються польськими студентами за фахом «Спорт». Шість семестрів формуються базові знання для студентів різних напрямків (фізичне виховання учнів, спорт, здоров'я).

Порівняльний аналіз системи підготовки вчителів фізичної культури у польських та українських ЗВО свідчить про те, що незважаючи на подібність завдань, організаційних форм (лекції, семінарські, практичні та лабораторні заняття), які застосовуються у навчальному процесі, оцінювання знань студентів; вимог щодо написання дипломних і магістерських робіт тощо у підготовці майбутніх учителів фізичної культури в кожній з цих країн існують свої особливості. У навчальних планах ЗВО Польщі передбачено обов'язкове проведення зимових, літніх та туристичних табірних зборів для студентів стаціонарної та заочної форм навчання. Вони дають можливість сформувати у них практичні вміння і навички щодо проведення різноманітних рекреаційних і туристичних форм з дітьми та молоддю. В українських ЗВО ця форма навчальних занять при підготовці фахівців фізичного виховання не завжди має висвітлення у навчальних планах. Тому керівництву ЗВО бажано звернути увагу на цей важливий аспект при плануванні змісту навчального процесу у підготовці вчителів фізичної культури.

На підставі проведених досліджень встановлено, що система підготовки вчителів фізичної культури у Польщі формувалась та вдосконалювалась на різних історичних етапах у тісному взаємозв'язку з еволюцією шкільної освіти загалом. Узагальнюючи організацію та зміст системи підготовки польських фахівців цієї галузі, можна стверджувати, що окремі концептуальні засади щодо модернізації системи підготовки майбутніх учителів фізичної культури у ЗВО Польщі можуть бути застосовані у практиці українських освітніх структур, зокрема:

- з питань розробки стандартів шкільної та вищої педагогічної освіти;
- законодавчого забезпечення діяльності закладів освіти різного типу;
- посилення автономії ЗВО та введення двоступеневої підготовки (ліцензіат і магістр) у вищій освіті;
- диференційованого підходу при оплаті педагогічної праці залежно від рівня кваліфікації вчителя;
- при обов'язковому проведенні зі студентами стаціонарного та заочного відділів літніх, зимових та туристичних табірних зборів;
- створенні загально-польської комп'ютерної бази бібліотек і ширшому застосуванні мультимедійних засобів у навчальному процесі;
- належному забезпеченні студентів необхідним спортивним обладнанням та інвентарем під час проведення практичних занять зі спортивної підготовки;
- створенні умов викладачам ЗВО для публікування авторських підручників, наукових монографій, методичних посібників, збірників конференцій (майже всі польські ЗВО мають видавничі відділи та власні друкарні);
- досить широкі можливості для реалізації міжнародних освітніх проектів (грантів), обміну науково-викладацькими кадрами та студентами між навчальними закладами західноєвропейських країн та Польщі;
- проведенні регулярних ротацій керівних кадрів (деканів, проректорів, ректорів) ВНЗ, які можуть бути обрані максимум на два строки (каденції), що обумовлено Законом про вищу освіту Польщі (2018 р.).

Висновки. Проведене дослідження не вичерпує всіх можливих аспектів підготовки фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах Польщі. Подальшого вивчення потребують проблеми, що стосуються порівняльного аналізу досвіду підготовки фахівців фізичної культури у ЗВО різних країн світу; оновлення змісту підготовки вчителів

цієї спеціальності у вищих навчальних закладах у зв'язку з інтегрованими професіями, питаннями забезпечення навчального процесу студентів сучасними дидактичними засобами; наступність теоретико-методичної та практичної підготовки спеціалістів фізичного виховання і спорту в системі ЗВО та їхній післядипломній освіті.

Джерела та література

1. Абрамов В., Борисов Ю. Рухова активність і здоров'я . Оцінка рівня здоров'я дітей шкільного віку // Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні: Збірник наукових праць. – Рівне: РВЦ Міжнародного університету «РЕГГ» імені академіка Степана Дем'янчука, 2003. – Ч. 1. – С. 122 – 126.
2. Вацеба О. Суть і зміст організаційних основ фізкультурно-спортивного руху в теорії фізичної культури / О. Вацеба, А. Кухтій // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – 2003. – № 15. – С. 91-86.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел.] – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
4. Воробйов М.І. Перепідготовка фахівців з фізичного виховання і спорту як вимога сучасного ринку праці в Україні / М.І. Воробйов, Ю.П. Мічуда // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – 2005. – № 9. – С. 3-9.
5. Гайдачук Д. Стан фінансового забезпечення сфери фізичної культури і спорту України та шляхи його вдосконалення / Д. Гайдачук // Теорія і методика фіз. виховання і спорту. – 2002. – № 1. – С. 86-88.
6. Гасюк І.Л. «Фізична культура в освітній сфері»: перспективні шляхи державного стимулювання розвитку / І.Л. Гасюк // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – № 12. – С. 95-99.
7. Данилко М. Тенденції розвитку вищої освіти у галузі фізичного виховання і спорту / М. Данилко // Теорія і методика фіз. виховання і спорту. – 2002. – № 2-3. – С. 49-52.
8. Денисова Л.В. Гіпермедійна модель побудови учбово-інформаційного середовища підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту / Л.В. Денисова // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – 2006. – № 12. – С. 53-57.
9. Дубогай А.Д. Психолого-педагогические основы формирования здорового образа жизни школьников младших классов: дис...д-ра пед.наук: 13.00.01 / Дубогай Александра Дмитриевна. – К., 1991. – 374 с.
10. Дутчак М. Стратегія і тактика розвитку спорту для всіх в Україні / М. Дутчак // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – 2003. – № 16. – С. 3-16.
11. Ємець О. Активні методи навчання в фізкультурній освіті / О. Ємець // Теорія і методика фіз. виховання і спорту. – 2002. – № 2-3.
12. Матеріали сайту присвяченого спорту філософії спорту, спортивної психології та медицини. <http://def.kondopoga.ru/2007>
13. Мічуда Ю. Лицензирование физкультурно-оздоровительной и спортивной деятельности в Украине / Ю. Мічуда // Наука в олимп. спорте. – 2001. – № 3. – С. 67-71.
14. Пасічник В.Р. Підготовка вчителів фізичної культури у Польщі (друга половина ХІХ-початок ХХІ століття) / Володимир Романович Пасічник – Київ: Вид-во Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 2009. – 346 с.
15. Abel I. State desertion and convertibility / I. Abel, J. Bonin. – Dublin: Harper Paperbacks, 2008. – 270 p.
16. Pasicznik W. Współczesny model specjalisty wychowania fizycznego i sportu na Ukrainie /W.Pasicznik, E.Wilczkowski // Zeszyty Naukowe PWSZ w Płocku. – T.6. – Cz. I. – Płock, 2007. – S. 331 – 336.
17. Organizacja Studium Wychowania Fizycznego w Uniwersytetach // [w:] Wychowanie Fizyczne. – Z. 7–9. – S. 129.
18. Toporowicz K. Dzieje Wychowania Fizycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego i Wyższej Szkoły Wychowania Fizycznego w latach 1927–1967 / K. Toporowicz // [w:] Rocznik Naukowy. – T. VIII. – Kraków : Wydawnictwo z okazji jubileuszu 40-lecia uczelni, Wyd. Wyższa Szkoła Wychowania Fizycznego w Krakowie, 1969. – S. 171.

References

1. Abramov V., Borisov U. Ruhova aktivnist' i zdorov'ya. Otsinka rivnyia zdorov'ya ditey shkilnogo viku // Kontseptsiya rozvitku galuzi fizichnogo vihovannya i sportu v Ukrayini: Zbirnik naukovih prats. – Rivne: RVTs Mizhnarodnogo universitetu «REGG» imeni akademika Stepana Dem'yanchuka, 2003. – Ch. 1. – S. 122 – 126.
2. Vatsaba O. Sut' i zmist organizatsiynih osnov fizkulturno-sportivnogo ruhu v teorii fizichnoyi kulturi / O. Vatsaba, A. Kuhtiy // Pedagogika, psihologiya ta med.-biol. probl. fiz. vihovannya i sportu. – 2003. – № 15. – S. 91-86.
3. Velikiy tлумачний slovnik suchasnoyi ukrayinskoyi movi (z dod. i dopov.) / [uklad. i golov. red. V.T. Busel.] – K.: Irpin: VTF «Perun», 2005. – 1728 s.
4. Vorobyov M.I. Perepidgotovka fahivtsiv z fizichnogo vihovannya i sportu yak vimoga suchasnogo rinku pratsi v Ukrayini / M.I. Vorobyov, Yu.P. Michuda // Pedagogika, psihologiya ta med.-biol. probl. fiz. vihovannya i sportu. – 2005. – №9. – S. 3-9.
5. Gaydachuk D. Stan finansovogo zabezpechennya sferi fizichnoyi kulturi i sportu Ukrayini ta shlyahi yogo vdoskonalennya / D. Gaydachuk // Teoriya i metodika fiz. vihovannya i sportu. – 2002. – № 1. – S. 86-88.
6. Gasyuk I.L. «Fizichna kultura v osvitniy sferi»: perspektivni shlyahi derzhavnogo stimulyuvannya rozvitku / I.L. Gasyuk // Investitsiyi: praktika ta dosvid. – 2011. – № 12. – S. 95-99.

7. Danilko M. Tendentsiyi rozvitku vischoyi osviti u galuzi fizichnogo vihovannya i sportu / M. Danilko // Teoriya i metodika fiz. vihovannya i sportu. – 2002. – № 2-3. – S. 49-52.
8. Denisova L.V. Gipermediyna model pobudovi uchbovo-informatsiyogo seredovischa pidgotovki fahivtsiv z fizichnogo vihovannya i sportu / L.V. Denisova // Pedagogika, psihologiya ta med.-biol. probl. fiz. vihovannya i sportu. – 2006. – № 12. – S. 53-57.
9. Dubogay A.D. Psihologo-pedagogicheskie osnovy formirovaniya zdorovogo obraza zhizni shkolnikov mladshih klassov: dis...d-ra ped.nauk: 13.00.01 / Dubogay Aleksandra Dmitrievna. – K., 1991. – 374 s.
10. Dutchak M. Strategiya i taktika rozvitku sportu dlya vsih v Ukrayini / M. Dutchak // Pedagogika, psihologiya ta med.-biol. probl. fiz. vihovannya i sportu. – 2003. – №16. – S. 3-16.
11. Emets O. Aktivni metodi navchannya v fizkulturniy osviti / O. Emets // Teoriya i metodika fiz. vihovannya i sportu. – 2002. – № 2-3.
12. Materiali saytu prisvyachenogo filosofiyi sportu, sportivnoyi psihologiyi ta meditsini <http://def.kondopoga.ru/2007>
13. Michuda Yu. Litsenzirovanie fizkulturno-ozdorovitelnoy i sportivnoy deyatel'nosti v Ukraine / Yu. Michuda // Nauka v olimp. sporte. – 2001. – № 3. – S. 67-71.
14. Pasichnik V.R. Pidgotovka vchiteliv fizichnoyi kulturi u Polschi (druga polovina XIX - pochatok XXI stolittya) / Volodimir Romanovich Pasichnik – Kiyiv: Vid-vo Natsionalnogo pedagogichnogo universitetu imeni M.P. Dragomanova, 2009. – 346 s.
15. Abel I. State desertion and convertibility / I. Abel, J. Bonin. – Dublin: Harper Paperbacks, 2008. – 270 p.
16. Pasicznik W. Współczesny model specjalisty wychowania fizycznego i sportu na Ukrainie /W.Pasicznik, E.Wilczkowski // Zeszyty Naukowe PWSZ w Płocku. – T.6. – Cz. I. – Płock, 2007. – S. 331 – 336.
17. Organizacja Studium Wychowania Fizycznego w Uniwersytetach // [w:] Wychowanie Fizyczne. – Z. 7–9. – S. 129.
18. Toporowicz K. Dzieje Wychowania Fizycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego i Wyższej Szkoły Wychowania Fizycznego w latach 1927–1967 / K. Toporowicz // [w:] Rocznik Naukowy. – T. VIII. – Kraków : Wydawnictwo z okazji jubileuszu 40-lecia uczelni, Wyd. Wyższa Szkoła Wychowania Fizycznego w Krakowie, 1969. – S. 171.

Andriy Laichuk. Comparative aspect of the training of specialists in physical education in Poland and Ukraine to the formation of moral and volitional qualities in the pupils of sports and youth schools.

The aim of the study. The article deals with the peculiarities of moral and volitional qualities in the pursuit of physical culture and sports of children. the aspect of training specialists in Poland and Ukraine is analyzed; the content characteristics of readiness of future trainers-teachers for the development of moral and volitional qualities are determined. **Research methods.** The analysis of existing classifications of forms of cooperation is presented, common and distinctive features are defined. After analyzing the psychological and pedagogical literature, it was found out that university graduates and the Institute of Physical Education received proper theoretical and methodological training for pedagogical work at school. A comparative analysis of the system of preparation of teachers of physical culture in Polish and Ukrainian NGOs shows that despite the similarity of tasks, organizational forms, requirements for writing diploma and master's theses, etc., the preparation of future teachers of physical culture in each of these countries has its own peculiarities. **Result.** On the basis of the research, it was established that the system of preparation of teachers of physical culture in Poland was formed and perfected at different historical stages, in close connection with the evolution of school education in general.

Key words: physical culture, morality, will, moral-volitional qualities, trainer-teacher.

Андрей Лайчук. Сравнительный аспект подготовки специалистов физического воспитания в Польше и Украине к формированию морально-волевых качеств у учащихся спортивно-юношеских школ.

Цель исследования. В статье рассматриваются особенности морально-волевых качеств при занятиях физической культурой и спортом детей. проанализированы аспект подготовки специалистов в Польше и Украине; определены содержательные характеристики готовности будущих тренеров-преподавателей к развитию морально-волевых качеств. **Методы исследования.** Представлен анализ существующих классификаций форм сотрудничества, определены общие и отличительные черты. Проанализировав психолого-педагогическую литературу было выяснено, что выпускники университетов и института физического воспитания получали надлежащую теоретико-методическую подготовку к педагогической работе в школе. Сравнительный анализ системы подготовки учителей физической культуры в польских и украинских ЗВО свидетельствует о том, что несмотря на сходство задач, организационных форм, требований по написанию дипломных и магистерских работ и т.п. в подготовке будущих учителей физической культуры в каждой из этих стран существуют свои особенности. **Результат.** На основании проведенных исследований установлено, что система подготовки учителей физической культуры в Польше формировалась и совершенствовалась на разных исторических этапах в тесной взаимосвязи с эволюцией школьного образования в целом.

Ключевые слова: физическая культура, мораль, свобода, морально-волевые качества, тренер-преподаватель

Стаття надійшла до редколегії 08.05.2019 р.